

zůstalostní, tomuto ku bezodkladnému prohlášení. Na to se pak ihned u přítomnosti notáře sepíše protokol o stavu pečeti přičiněných na listině a o rozpečetění, a po prohlášení poslední vůle vrátí se prvopisy (t. j. poslední vůle) notáři, který má soudu podati ověřené jich opisy. Poslední pořízení, která převzal notář toliko k sobě v uschování ve smyslu § 104 ř. notář., musí notář vydati soudu v prvopisu na stvrzenku o přijetí jich. Není-li soud prohlašující tu poslední pořízení sám soudem pozůstalostním, má zaslati soudu pozůstalostnímu ověřený opis anebo prvopis i s prohlášovacím protokolem (§ 111 ř. notář., § 70 říz. ve v. nesp.).

Notářský spis obsahující kromě smluv mezi živými též poslední pořízení, dlužno při úmrtí jedné pořizující strany předložiti v prvopisu soudu ku prohlášení (rozh. ze dne 10. dubna 1888 č. 4423).

Soud, jemuž dáno nebo odevzdáno bylo poslední pořízení, má postupovati dle předpisů § 122 zák. ze dne 3. května 1853 č. 81 ř. z., prohlásiti je u přítomnosti dvou svědků přečta je v plném obsahu (§ 61 říz. ve v. nesp.) a o tom sepsati podrobný protokol, který podepsati jest od soudu i od přizvaných svědků (§ 63). Na posledním pořízení samém (pokud se týká, na opisu notářského aktu soudu odevzdaného) poznamenati jest den prohlášení, počet a datum ostatních testamentů nebo kodicielů. Originály listin zřízených o posledním pořízení dlužno uschovati způsobem předepsaným v § 232 zák. ze dne 3. května 1853 č. 81 ř. z. a ukázati je na požádání soudním úředníkům a stranám, jimž na tom záleží. Po prohlášení poslední vůle sluší poříditi ověřený opis každé takové listiny a přiložiti jej k spisům pozůstalostním (§ 68. říz. ve v. nesp.).

III. Je-li tu o ústním posledním pořízení náležitě shotovená písemnost, vlastnoručně podepsaná všemi svědky, postupovati jest co do prohlášení její právě tak jako při písemném testamentu; není-li tu takové písemnosti, má soud vyslechnouti svědky a prohlásiti sepsaný protokol (§§ 65—67 tamtéž). Vyslýchati svědky ústního posledního nařízení přísluší soudu, nikoli soudnímu komisaři (notáři) (rozh. ze dne 12. října 1884 č. 13974).

IV. Objeví-li se po provedeném soudním odevzdání pozůstalosti poslední pořízení, postupovati dlužno co do prohlášení jeho dle platných předpisů, a zpravit jest o tom ty osoby, jimž by mohla vzejíti práva z prohlášení posledního nařízení, a které při prohlášení dřívějším přítomny nebyly (§ 180 říz. ve v. nesp.).

Obsahuje-li poslední pořízení nebezpečné politické zásady neb urážlivé výrazy proti ústavě státní nebo proti zeměpánu, dlužno ihned poříditi z toho úřední opisy a zaslati je zemské vládě (dv. dek. ze dne 11. února 1828 č. 222 sb. zák. soud.). (Viz též čl. »Odevzdání pozůstalosti«.)

Prohlášení za mrtva.

I. Pojem.

Prohlášení za mrtva jest soudcovský výrok, že někoho sluší po právu míti za mrtva. Hmotné podmínky tohoto výroku vypočítává § 24 o. o. z. Platí totiž »domněnka«, že určitá nepřítomná nebo pohřešovaná osoba jest mrtva:

1. uplynula li od jejího narození doba 80 let a místo jejího pobytu jest po 10 let neznámo;
2. bez ohledu na dobu od narození — neví-li se o osobě nějaké po plných 30 let;

3. byla-li osoba ve válce těžce poraněna, nebo byla-li na lodi, která se ztroskotala, nebo nalézala-li se v některém jiném blízkém nebezpečí smrti, a pohřešována jest od té doby po 30 let (případy »blízkého nebezpečí smrti« nalézáme v rozhodnutích nejvyš. soud. dvoru, sb. »Gl. U.« č. 929, 4168, 4604, 8347).

II. Řízení.

Řízení upraveno bylo občanským zákoníkem v §§ 112, 114, 277 a 278. Zákon ze dne 16. února 1883, č. 20 ř. z. upravil řízení to poznovu a tím ustanovení obč. zákoníka netoliko formálně obměněna, nýbrž dána prohlášení za mrtva jinaká právní povaha; byloť toto dle o. o. z. rázu konstitutivního.

1. Příslušným prohlásiti za mrtva nepřítomného (pohřešovaného) jest sborový soud I. stolice, v jehož obvodu měl nepřítomný své poslední bydliště, pokud se týká, poslední svůj pobyt (§ 1 cit. zák., čl. VIII. uvozovacího zákona k normě jurisdikční, ze dne 1. srpna 1895, č. 110 ř. z.).

2. Žádost o prohlášení za mrtva lze podati rok před uplynutím lhůty ustanovené v § 24 o. o. z. Má-li však býti za mrtva prohlášen nepřítomný, který se nalézal v blízkém nebezpečí smrti, lze podati žádost naznačenou ihned po udalosti, v níž ohrožen byl život nepřítomného.

3. Strana, která žádost podala, a jiné osoby mohou býti v y s l ý c h á n y — i přísězně (§ 3 cit. zák.).

4. Soud má o žádosti za prohlášení za mrtva zříditi k zastupování nepřítomného kuratora v řízení o prohlášení za mrtva; povinností tohoto kuratora jest jmenovitě zavésti pátrání, kterými lze přijíti na stopu nepřítomného (§ 6 cit. zák.).

5. Jsou-li dostatečným způsobem splněny náležitosti potřebné k zavedení řízení, má soud učiniti zvláštním ediktem obsahujícím podstatné okolnosti případu vyzvání ku veřejnosti, aby se soudu nebo kuratoru podávaly zprávy o nepřítomném (§ 7 cit. zák., §§ 113 a 277 o. o. z.); současně jest vyhlásiti, že následovati bude rozhodnutí, jakmile uplyne jeden rok. Byla-li žádost podána ihned po udalosti, ve které ohrožen byl život nepřítomného, sluší lhůtu tuto rozšířiti až na dobu dvou let (§ 7 cit. zák., § 24 č. 3 o. o. z.). Edikt dlužno přibiti na soudní tabuli a uveřejniti třikráte v časopisu určeném pro úřední vyhlášky. Soud může též naříditi, aby byl edikt tento uveřejněn též v jiných časopisech, jakož aby se opakovalo uveřejnění ediktu (§ 7 cit. zák.). V ediktu udati jest den, kterýmž končí lhůta ediktální, a ustanoviti jej tak, že musí od třetího vložení ediktu do úředního časopisu aspoň rok uplynouti (§ 7 cit. zák.).

6. Jakmile uplynula lhůta ediktální, rozhodne soud k nové žádosti o prohlášení za mrtva (§ 8 cit. zák.). Vysloví-li se prohlášení za mrtva, udati dlužno též den domnělé smrti. Lze-li dle konaného vyhledávání určit den nastalé smrti, pokud se týká, lze-li se domnívati, že nepřítomný dne toho nepřežil, sluší tento den, jinak však onen den označiti za den domnělé smrti, kterého skončila lhůta, jejíž vypršení dle § 24 o. o. z. zakládá domněnku smrti pro konkrétní případ (§ 8 cit. zák.). Povaha prohlášení za mrtva spočívá právě v tomto zákonném ustanovení; konstatujeť cosi, jest deklarační a nikoli — jako dříve — povahy konstitutivní (dříve pokládán byl den, kterým prohlášení za mrtva nabyla moci právní, za právní den úmrtí) (§ 278 o. o. z.).

7. Lze-li se obávat toho, že by delším odkládáním bylo nemožno nebo značně těžko zjistiti skutečnosti pro vydobytí prohlášení za mrtva závažné, lze o zjištění jich zakročiti ještě před žádostí o prohlášení za mrtva u okresního soudu, v jehož obvodu provésti se mají vyhledávání k tomuto zjištění potřebná (§ 4 cit. zák.).

8. Podpůrně platí pro řízení o žádosti za prohlášení za mrtva všeobecná nařízení o soudním řízení ve věcech nesporných (§ 2 cit. zák., §§ 1—10 říz. ve v. nesp.).

9. Všechny skutkové poměry závažné pro soudcovské posouzení dlužno úředním vyšetřováním zjistiti. Co do použití prostředků průvodních a ocenění důkazů není soud vázán zákonnými pravidly (§ 3 cit. zák.).

III. Právní účinky prohlášení za mrtva.

1. Manželství. Prohlášení za mrtva samo o sobě nemá za následek, že by manželství nepřítomného platilo za rozloučené, zrušené; to musí být naopak zvlášť vysloveno. Pozůstalý manžel legitimován jest žádati za výrok, že manželství pokládati jest za zrušené. Může současně s žádostí za prohlášení za mrtva zakročiti, aby s prohlášením za mrtva spojen byl výrok, že manželství sluší považovati za rozloučené; žádost tuto lze podati též zvlášť, jmenovitě i tehdy ještě, když nepřítomný právě již za mrtva byl prohlášen. Tak dlužno budto v rozhodnutí, kterým se vyslovuje prohlášení za mrtva, naléztí též o žádosti, že manželství považovati jest za zrušené, nebo — byla-li žádost tato podána teprve po prohlášení za mrtva, rozhodnouti o této dodatečné žádosti, a soud má se pak — vyhoví-li této žádosti — omeziti na výrok, že manželství pokládati jest za zrušené (§ 9 cit. zák.). Výrok tento učiniti lze jen za té podmínky, že splněny jsou náležitosti stanovené v právu občanském. Vedle náležitostí § 24 o. o. z. musí nepřítomnost pohřešované osoby provázena býti takovými okolnostmi, které nevzbuzují nijakých pochybností o tom, že nepřítomný zemřel (§ 112 o. o. z.). K žádosti o výrok, že manželství považovati sluší za zrušené, má soud současně s kuratorem zříditi i obhájce svazku manželského. Domnělý den smrti platí v právu za den úmrtí nepřítomného (§ 9 cit. zák., § 278 o. o. z.).

2. Právo dědické. Nedostaví-li se podle § 131 říz. ve v. nesp. nepřítomný do jednorocní lhůty ediktální ani sám, ani neustanoví plnomocníka, nastoupí v dědictví jeho zřízený kurator, projedná se pozůstalost a čistý obnos její uschová se jemu u soudu až k důkazu jeho smrti nebo ke dni prohlášení za mrtva. Nastane-li kolise mezi dědickým prohlášením učiněným od kuratora ve jménu pohřešovaného a mezi prohlášením jiných nápadníků dědictví, kteří ku posloupnosti dědické povoláni jsou toliko pro ten případ, že by se zmizelý nedožil nápadu dědictví, přikázati dlužno úlohu žalobce jiným nápadníkům dědictví, nikoli kurátoru (Gl. U. č. 2242).

Prohlášení za mrtva nevylučuje důkazu, že nepřítomný dříve či později zemřel, nebo že ještě na živu jest (§ 278 o. o. z.). Provede-li se důkaz takový, jest pokládati za poctivého držitele toho, kdo na základě soudního prohlášení za mrtva uvázal se v držbu jmění (§ 278 o. o. z.).

IV. Řízení důkazní.

Cit. zák. ze dne 16. února 1883 vytýká též ustanovení »o vedení důkazu smrti«.

1. Pravidelně vede se důkaz smrti veřejnými listinami.

2. Nedá-li se důkaz smrti nepřítomného vésti veřejnými listinami, lze u sborového soudu první stolice, v jehož obvodu měl nepřítomný své poslední bydliště (pokud se týká, svůj poslední pobyt), vésti důkaz smrti jinými průvodními prostředky a možno vymoci výrok, že tento důkaz považovati jest za podaný.

3. O řízení mají podpůrnou platnost všeobecná nařízení o řízení soudním v záležitostech nesporných; i pro toto řízení platí předpis úředního šetření, volné použití průvodních prostředků a volné uvážení důkazů. Příslušnost okresního soudu, v jehož obvodu provéstí jest vyhledávání, platí v tomtéž způsobu, jako při řízení o prohlášení za mrtva. I zde má soud vydati edikt, leč lhůtu ediktální stanoviti má soud dle volného uvážení svého, avšak doba ta nesmí býti kratší tří měsíců (§ 10 cit. z.); současně dlužno zřídi kuratora. Důkazy provéstí se mohou prve, než uplyne lhůta ediktální. Před rozhodnutím má soud vyslyšeti strany o výsledcích důkazů. Uzná-li se některý důkaz za podaný, udati jest v rozhodnutí den, o kterém prokázáno jest, že jest dnem úmrtím, pokud se týká, že ho nepřítomný nepřežil; v tomto posledním případě platiti má tento den za den smrti (§ 10 cit. zák.).

Prohlášení za zletilého viz Otcovství a Poručenství.

Prohlašování zákonů.

I. Pojem.

Prohlašování zákonů jest oznámení zákonů učiněné způsobem všeobecně srozumitelným. Zákonné právo vzniká tím, že zákonodárce vysloví a vyhlásí (promulguje) zákonný předpis. Dle práva římského příslušelo jednotlivým úřadům právo vydávati předpisy právní s mocí zavazující. Tak vydávali úředníci pověřeni pravomocí jako praetorové, aedilové a místodržitelé v provinciích již od počátku 6. století nastoupivše úřad svůj vyhlášky svým poddaným, v nichž vytýkali pravidla; sami pak udílejíce ochranu právní, slibovali poslouchati jich i žádali poslušnost na osobách ochrany právní hledajících. Tímto způsobem vzniklo »*edictum perpetuum*«, t. j. edikt (vyhláška) nepřerušeně vydávaný poznovu každým praetorem, obsah jeho pak větším dílem se znenáhla ustáloval, ježto opět a opět přenášen byl do nového ediktu.

Prohlašování zákonů bylo ve všech dobách důležitou náležitostí právní platnosti a právní účinnosti zákonů.

II. Dokud zaveden nebyl říšský zákonník, byla jen ojedinělá ustanovení o prohlašování zákonů a cítila se značně potřeba důkladného uspořádání. Nejdůležitější ustanovení o prohlašování zákonů byla dříve vytčena v úředním návodu o manipulaci krajských úřadů [§§ 34—46, dv. dek. ze dne 11. října 1791, (sv. 3, str. 96 sb. zák. pol.)], v dek. dv. kanc. ze dne 23. dubna 1807 (sv. 28, str. 84 sb. zák. pol.), v dek. dv. kanc. ze dne 7. května 1810 (sv. 28, str. 84 sb. zák. pol.), v dek. dv. kanc. ze dne 7. května 1810 (sv. 34, str. 96 sb. zák. pol.), v dv. dek. ze dne 17. června 1825 (č. 2107 sb. zák. soud.) a v dv. dek. ze dne 16. listopadu 1827 (č. 2319 sb. zák. soud.).

Soubor prohlášených zákonů a nařízení z doby oné obsahuje řadu sbírek zákonů a to:

a) úřední (oficiální) sbírky:

aa) sbírky zákonů a nařízení císaře Leopolda II. pro německé, české a haličské země dědičné (4 svazky), sahající až do r. 1793. Sbírka zákonů